

RÖTMÅNADEN OCH ANDRA FOLKLIGA MÅNADER

Denna frågelista avser att om möjligt få fram inhemska namn på årets månader, speciellt naturmånadsnamn såsom röt-månad, höstmånad, kalvmånad o.s.v. men även benämningar, som erinra om de forna månånaderna (julmåne, torretungel, göja, distingsmåne o.s.v.). Bland dessa månader har röt-månaden spelat den största rollen i folktraditionen och den göres därför till föremål för speciell utfrågning i denna frågelista.

Folkliga månader.

Har man i äldre tid haft andra månadsnamn än de i kalendern nu allmänt vedertagna? Räkna upp i turordning de namn som ännu leva i minnet! Sammanfölla dessa månader helt med de nuvarande, så att månad för månad motsvarade januari, februari o.s.v.? Eller hade de gamla månaderna annan längd? Voro även dessa tolv till antalet? Känner man till att året indelats i tretton månader?

Rötmånadens benämningar. Talesätt.

Har man kallat en viss tid av sommaren för rötmånad (röten, rötan)? Finns det andra liknande benämningar? Var hunddagarna (dies caniculares), hunddagsveckorna, en benämning på samma tid? Finns någon förklaring till dessa benämningar?

Är hömånad, ormmånad också benämningar på denna tid? När infalla oxbrokveckorna? Finnas benämningar på särskilda dagar under rötmånaden, t.ex. säddagarna i slutet av måna-den?

Brukar man tala om rötmånadsväder, när man menar ostädig väderlök?

Finnas uttryck såsom han har rötmånaden i kroppen eller du bär dig åt som om du vore född i rötmånaden om personer, som bära sig virrigt eller fumligt åt?

Tid

Mellan vilka andra månader inföll röt månaden? Kom den som den åttonde eller nionde månaden? Eller stod den utanför månadsraden?

Kunde dess tidsperiod variera eller räknade man data för dess början och slut efter i almanackan angivna dagar och klockslag? T.ex. den tid då solen står i lejonets tecken, den 23 juli - 23 augusti? Talade man om hundstjärnan Sirius i samband med röt månaden?

Räknade man röt månadens början och slut efter väderleken? Hur?

Sammanföll röt månaden med "fruntimmersveckan"? Var denna benämning av gammalt känd och använd i dagligt tal? Funnos andra benämningar såsom pesseveckan, kvinnoveckan? På vilken dag (Fredrik eller Sara) började fruntimmersveckan? Lämna exempel på märken för väderlek och annat, tagna under denna vecka samt berätta om övrig tro och iakttagelse under dessa dagar.

Tro.

Vilka arbeten borde man undvika att utföra under röt månaden? T.ex. hugga ved och gagnvirke, bygga hus, slakta, kastrera, åderlåta? Vad borde man undvika i mat och dryck? Varför undveks allt detta?

Fanns det däremot arbeten som borde utföras just under röt månaden för att man därigenom skulle få framgång i sitt förehavande? T.ex. utrota gräs, röta lin?

Ansåg man att sårskador av alla slag hade svårare att läka under denna tid än annars?

Varför borde man vara så försiktig med allt som man företog sig under denna tidsperiod?

Väderleksmärken.

Brukade man av röt månaden taga märken för kommande väderlek? T.ex. "Stiger han in torr, så ska han gå ut sur." "Regn första dagen i röt månaden blir ej långvarigt regn." "Om det regnar den veckan då röt månaden börjar, så regnar det i sex veckor."

Rötmånadshistorier.

Brukar man kalla otroliga och ovanliga händelser för rötmånadshistorier? Varför?

Giv exempel på typiska s.k. rötmånadshistorier, alltså sådana som i ungefär samma form brukar återkomma varje år. Förekom vid denna tid särskilt berättelser om sjöodjur ("Storsjö-odjuret"), som man ibland kunde få se men aldrig fånga?